

ZOO* POLITIKON*

Creat cu pasiune și savoir-faire.
Un volum Baroque Books & Arts®.

Cristian Preda

**25 de ani
și câteva sute de partide**

ZOON* POLITIKON*

Cristian Preda

25 DE ANI ȘI CÂTEVA SUTE DE PARTIDE

© Baroque Books & Arts®, 2015, pentru prezenta ediție

Concepție grafică © Baroque Books & Arts®

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PREDA, CRISTIAN

25 de ani și câteva sute de partide / Cristian Preda;

cuvânt înainte de Cristian Preda. - București: Baroque Books & Arts, 2015

ISBN 978-606-8564-09-8

I. Preda, Cristian (pref.)

329(498)''1989/..."

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Niciun fragment din această lucrare și nicio componentă grafică
nu pot fi reproduse fără acordul scris al deținătorului de copyright,
conform Legii Dreptului de Autor.

Pe 2 și 16 noiembrie 2014 a fost organizat al șaptelea scrutin prezidențial din România postcomunistă. Tot șapte au fost și alegerile legislative ținute din 1989 încoace: într-adevăr, după primul test electoral din mai 1990 și adoptarea unei Constituții la finele anului următor, începând din 1992, la intervale de patru ani, s-au ținut alegeri pentru un Parlament bicameral, precedate de unele locale. Să adăugăm că, tot acum – mai precis din decembrie 1991 până în iulie 2012 – cetățenii au fost consultați în șapte referendumuri, mai multe decât se organizaseră în întreaga noastră istorie modernă: două dintre ele au vizat adoptarea Constituției, două – suspendarea președintelui, iar alte trei – modul de scrutin, forma Legislativului și numărul de aleși.

Reinventate în decembrie 1989, partidele au avut de trecut, deci, numeroase teste electorale. Textul de față oferă informații despre formațiunile care au avut capacitatea de a depune candidaturi în alegeri, ca și despre forța lor, exprimată în voturi și, uneori, în mandate. De fapt, am pus laolaltă formațiunile

care au depus candidaturi la scrutinele generale și pe cele care au câștigat mandate la locale¹. În cazul partidelor parlamentare, am introdus mai multe date decât pentru formațiunile care au candidat fără succes (de pildă, numele unor lideri sau chiar informații despre alegerile lor interne). Redactarea e succintă și a ținut seama de schimbările frecvente de nume ale partidelor și alianțelor politice, care apar aici în variantele lor ultime.

Ambiția volumului e strict documentară. Am recuperat date și informații despre numeroasele organizații create în primii ani de după căderea comunismului. Multe riscau să fie uitate. Cine mai știe astăzi ceva despre Alianța Leopardul sau despre Partidul Muncii Birocratice sau despre Partidul Liber Schimbist sau despre Partidul Eroilor Căzuți pentru Libertatea Eroilor Rămăși în Viață Afectați de Gloanțele Barbare? Am recuperat, în unele cazuri, detalii picante despre asemenea partide, care au fost, ca și altele, expresia unei mobilizări politice entuziaste, care venea după lungi decenii de „regim de partid monopolist“, cum a numit Raymond Aron totalitarismul de stânga, dezvoltat în țările din centrul și estul Europei.

¹ Iată de ce în listă va fi găsită ca intrare separată Alianța pentru Negrițești, alcătuită din PDL și PNȚCD și care a câștigat, la scrutinul din iunie 2012, 3 mandate de consilieri locali în comuna cu pricina, nu și Alianța pentru Medgidia, alcătuită de PNG și PRM, care a reușit să adune 159 de voturi la primărie și 256 la scrutinul pentru consiliul local al orașului, dar niciun mandat.

Partidele nu erau, de altfel, greu de înființat: inițial, Decretul-lege nr. 8 din 31 decembrie 1989 referitor la formațiunile politice le impunea un minimum de 251 de membri fondatori. Treptat, condițiile s-au înăspriț: un act normativ din aprilie 1996 ridica numărul fondatorilor la zece mii, iar Legea partidelor din 2003, în vigoare, stipulează în articolul 19 (lit. 3) că, pentru a fi înregistrat, un partid are nevoie de o listă cu „cel puțin 25 000 de membri fondatori, domiciliați în cel puțin 18 din județele țării și municipiul București”, în fiecare dintre unitățile administrative fiind impus un minimum de 700 de persoane.

Legea din urmă cerea, de asemenea, partidelor să probeze că dispun de aceste efective înainte de fiecare alegere generală, mai exact la finele anului preelectoral. Numărul total de militanți a variat de la 1 735 430 (în iulie 2003) la 1 302 417 (în decembrie 2007) și 1 340 194 (la finele lui 2011), mai mult de jumătate din ei – mai precis, 701 968 – fiind membri ai partidelor parlamentare¹.

¹ Pentru detalii, v. Cristian Preda, „Partide, voturi și mandate la alegerile din România (1990–2012)”, în *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, vol. XIII, nr. 1/2013, pp. 29–30. Articolul actualiza datele din volumele *România postcomunistă și România interbelică* (pe care l-am publicat la Meridiane, în 2002) și *Partide și alegeri în România postcomunistă* (Nemira, 2005), ca și din cel scris împreună cu Sorina Soare, *Regimul, partidele și sistemul politic din România* (Nemira, 2008), care a cunoscut apoi o versiune italiană, apărută în 2012 la Aracne editrice, sub titlul *Democratizzazione in Romania. Regime, partiti e sistema di partiti*.

Cum înainte de 2003 datele referitoare la afilierea partizană nu sunt deloc fiabile, lucrarea de față le-a ignorat.

Întrebarea principală a volumului este: câte partide avem în România postcomunistă? De fapt, ce numărăm? Aparent banală, întrebarea se vedește a avea mai multe răspunsuri.

Cel dintâi vizează dimensiunea strict legală a problemei, altfel spus numărul de organizații partizane înscrise la Tribunalul București, în așa-numitul Registru al partidelor. Ultimul anunț de la instanță, datat 27 noiembrie 2014, listează 64 de intrări la rubrica „partide politice” și 7 la „alianțe politice”. Cifrele atrag atenția oricui știe că, în anul respectiv, la alegerile europene au prezentat liste 13 partide și două alianțe (alți 8 candidați fiind independenți), iar candidaturile de la prezidențiale au fost susținute de doar 8 partide și 2 alianțe (printre candidați regăsindu-se și 4 independenți).

Cum se explică diferența? E drept că unele nume au rămas în Registru, fără ca formațiunile să mai trăiască. Dar neglijența administrativă nu explică mare lucru. E drept, pe de altă parte, că există și un fenomen invers, adică partide sau alianțe care apar în intervalul care separă data-limită pentru reînregistrare și momentul scrutinului. Așa, de pildă, dacă la sfârșitul lui 2011 erau 24 de partide care se achitaseră de obligația depunerii listelor actualizate cu membri, în decembrie 2012, în lista transmisă Biroului

Electoral Central de la Registrul formațiunilor politice, apăreau în plus, fără însă a avea indicat și numărul de membri, trei partide care existau de mai multă vreme – Mișcarea Verzilor – Democrați Agrarieni (care purtase din 2006 până în 15 iunie 2012 numele Partidul Popular Agrar), Partidul Popular Maghiar din Transilvania (înscris în Registru pe 15 septembrie 2011) și Partidul Total pentru Țară (care se numise între 2004 și noiembrie 2011 Partidul Pentru Patrie) –, dar și unul creat după data-limită, și anume Partidul Renașterii Naționale, înregistrat în aprilie 2012. În schimb, deși nu apăreau în listele de la Tribunal, se găseau în listele cu rezultatele votului de la locale din vara lui 2012, Alianța Civică Democrată a Romilor, ca și EMN–PPMT. Situația nu era, de fapt, nouă. În toamna lui 2008, în Registrul de la Tribunalul București erau menționate 21 de partide care depuseseră liste cu membri la finele anului anterior, 11 care nu erau radiate, dar nici nu declaraseră numărul de aderenți¹, ca și alte două partide create în martie și august 2008 (Partidul Civic Maghiar – Magyar

¹ Am ignorat în descrierea din text alte 7 formațiuni care, fără să fi avut vreo activitate între 2003–2012, nu fuseseră radiate din Registru. Am ignorat, de asemenea, două formațiuni menționate în Registru, dar sub categoria „respinse de la înregistrare”: este vorba despre Partidul Naționalist (refuzat în iulie 2012) și Partidul Țiganilor (refuzat în ianuarie 2012).

Polgari Part, respectiv Partidul Uniunea Ecologistă din România)¹.

Pentru ca tabloul legal să fie complet, mai trebuie spus ceva despre radierea din Registrul. Într-adevăr, evoluția numărului de partide a depins, după intrarea în vigoare a legii din 2003, nu doar de radierea celor care încălcaseră dispozițiile legale sau de crearea unor formațiuni noi, inclusiv, așa cum am văzut, în ani electorali, ci și de dispariția formațiunilor care au cunoscut procese de fuziune sau absorbție. De pildă, între iulie 2003 și decembrie 2007, nu mai puțin de nouă partide au fost radiate după ce au fuzionat cu

¹ Între ele, Partidul Tinerilor din România (înființat în 2003 în comuna Voinești din Dâmbovița), Partidul Demnității Naționale (înființat în februarie 2004 de un fost candidat la prezidențiale, Eduard Gheorghe Manole), Partidul Pentru Patrie (activ politic în perioada 1996–2004), Uniunea Creștin Socială (înființată în 2004 sub numele de Blocul Național Democrat), Forța Civică (creată în 2004, sub numele de Partidul Creștin), Partidul Comuniștilor Nepeceriști (înființat în 2006 în satul Urechești din comuna argeșeană Cicănești), Partidul Popular Agrar (apărut în februarie 2006 în București), Mișcarea Conservatoare din România (creată în decembrie 2006), Uniunea Populară Social-Creștină (înființată în noiembrie 2006), Partidul României Europene (creat în ianuarie 2007), ca și Partidul Stângii Unite, rezultat din fuziunea PSU–PMR. Unele dintre acestea – Uniunea Populară Creștină, Partidul României Europene sau Forța Civică – aveau să depună liste la finele lui 2011.

altele. Din 2008 până în 2012, doar două au fost în această situație: Partidul Alternativa Ecologistă și Partidul Liberal Democrat. În schimb, în aceeași perioadă, au fost create 9 partide noi, care au respectat solicitarea din Legea 14/2003 de a depune listele cu membri fondatori¹.

Dincolo de aspectele legale, oricine se poate întreba, în mod legitim, câte partide funcționează efectiv, adică se reunesc și deliberează, câte se mobilizează și construiesc reprezentarea cetățenilor. E greu, dacă nu chiar imposibil de știut. Un aspect care poate fi clarificat e numărul de formațiuni care au depus liste la legislative: din 1990 până în 2014 avem 204 asemenea cazuri. Dar aproape șaiszeci la sută din competitori au depus liste o singură dată și doar 13 au fost prezenți la toate cele șapte alegeri legislative organizate în perioada 1990–2012, dintre care 11 sunt, de fapt, formațiuni ale minorităților (lipoveni, germani, bulgari, armeni, maghiari, turci, greci, cehi și slovaci, polonezi, sârbi și ucraineni). Cele două partide prezente de fiecare dată în fața alegătorilor sunt Partidul Ecologist Român și Partidul Național Liberal, care au depus

¹ Acestora li se adăugau în lista din 2008 patru alianțe electorale: Alianța Dreptate și Adevăr – Partidul Național Liberal și Partidul Democrat –, care depusesese candidaturi cu patru ani mai devreme, dar nu era radiată, apoi Alianța Partidul Popular European (Creștini Democrați) și Democrați Europeni, Alianța Uniunea Verde Ecologistă și, în fine, Alianța Politică PSD + PC.

candidaturi și în cadrul unor alianțe, PER – de trei ori, iar PNL – tot de trei¹.

Să observăm, de altfel, că soluția alianțelor a fost îmbrățișată la fiecare test electoral, dar a devenit tot mai puțin frecventă pe măsura trecerii timpului: într-adevăr, dacă în 1992, cele 79 de liste angajau 92 de formațiuni politice, la alegerile din 2008 și 2012, erau alianțe doar doi dintre competitorii înscrși în cursa pentru Camera inferioară². Paradoxul face că, dintre cele șapte alegeri organizate în România după 1989, doar primele două au fost câștigate de un partid: Frontul Salvării Naționale în 1990 și Frontul Democrat al Salvării Naționale în 1992. Celelalte scrutine au avut drept învingător o alianță politică sau electorală: în 1996 câștiga Convenția Democrată Română, în 2000 se impunea Polul Democrat-Social din România, iar patru ani mai târziu – Uniunea Națională PSD + PUR, pentru ca în 2008 cele mai multe voturi să fie obținute

¹ Înaintea alegerilor din 2012, erau de asemenea înscrise legal o alianță politică (Uniunea Social Liberală), alcătuită din alte două alianțe (una asociind Partidul Social Democrat și Uniunea Națională pentru Progresul României, alta – PNL și Partidul Conservator), dar și o alianță electorală – intitulată Alianța România Dreaptă, care regrupa PDL, Forța Civică și PNȚCD. Ambele au dispărut la alegerile din 2014, când au fost active Alianța PSD-PC-UNPR și Alianța PDL-PNL.

² Pentru detalii, inclusiv numărul de participări pentru fiecare dintre scrutine, v. Cristian Preda, *art. cit.* p. 32.

de Alianța politică PSD–PC, iar în 2012 – de Uniunea Social Liberală.

Numărul de competitori electorali a scăzut de la o alegere la alta: astfel, dacă în 1990, la mandatele din Camera inferioară aspirau 71 de formațiuni politice, în 2004, acestea nu mai sunt decât 52, incluzând aici și formațiunile minorităților. La Senat, diminuarea este și mai semnificativă: de la 59 în primul an al postcomunismului se ajunge la 25, cu ocazia scrutinului din 2004. La primele alegeri europene, ținute pe 25 noiembrie 2007, au fost înscrise în competiție 13 liste de partide și un candidat independent, pentru ca în 2008 și 2012 să avem 10–12 partide în competiția pentru Senat și 11–12 în cea pentru Camera Deputaților. Numărul minim de competitori s-a înregistrat la europenele din 7 iunie 2009: șapte partide și doi independenți¹.

În fine, trebuie spus că numai zece partide din cele 204 au trecut cel puțin trei teste electorale². Partidele au monopolul candidaturilor, iar independenții sunt excepții. I-am consemnat la final.

Pentru construirea listei, am folosit ca surse, în afara lucrărilor indicate în note, datele din Registrul partidelor politice, rezultatele de la Biroul

¹ Este vorba în 2008 despre Alianța Politică PSD + PC și despre Partidul Verde Ecologist, o alianță a Partidului Verde și a PER, iar în 2012 – despre USL și ARD. Numerele indicate includ formațiunile minorităților naționale.

² Mai trebuie adăugat că în 2012, la Cameră au candidat și 11 independenți, în vreme ce la Senat a fost numai unul.

Electoral Central din 1990–2014, ca și volumele *Partide politice*, Agenția Națională de Presă Rompres, București, 1993 (din care au fost extrase citatele referitoare la programe și sigle electorale, alcătuite ca urmare a declarațiilor formulate de partide); Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Enciclopedia de istorie a României*, Editura Meronia, București, 2000; Alexandru Radu, *Nevoia schimbării. Un deceniu de pluripartidism în România*, Editura Ion Cristoiu, București, 2000; Alexandru Radu, *Partidele politice românești după 1999*, Paideia, București, 2003; Stan Stoica, *Dicționarul partidelor politice din România (1989–2003)*, ediția a III-a revizuită și actualizată, Editura Meronia, București, 2003, și ediția a IV-a, București, Meronia, 2004.

decembrie 2014, Bruxelles